

Uddybende kommentarer til opdatering af forvaltningsplan for ulv

---

Notat fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi

Dato: 22. august 2018

Aksel Bo Madsen

Rekvirent:
Miljøstyrelsen
Antal sider: 7

Faglig kommentering:
Hans Peter Hansen
Kvalitetssikring, centret:
Jesper R. Fredshavn

AARHUS
UNIVERSITET

DCE - NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

Tel.: +45 8715 0000
E-mail: dce@au.dk
<http://dce.au.dk>

Indhold

Baggrund	3
Spørgsmål til Kapitel 3. Ulvens biologi	4
Udbredelse og bestandsstørrelser i Europa	4
Tætheder af ulve	4
Fødebehov	4
Ulvens adfærd overfor hunde og mennesker	5
Adfærd af byttedyr ved tilstedeværelse af ulv	5
Spørgsmål til Kapitel 4. Menneskelige og samfundsmæssige aspekter af ulveforvaltningen i Danmark	6
Baggrund	6
Ulven i et historisk landskabsmæssigt perspektiv	6
Effekter for jordbruget	6
Spørgsmål til Kapitel 6. Forvaltningsplan	7

Baggrund

DCE – National Center for Miljø og Energi har tidligere fremsendt to notater som bidrag til Miljøstyrelsens opdatering af forvaltningsplan for ulv. Forslaget har været diskuteret i Vildtforvaltningsrådet, og efterfølgende har MST fremsendt en mail til DCE med uddrag af dels DCE's kapitel 3 og 4 og dels MST's eget kapitel 6, og bedt DCE svare på en række spørgsmål som Rådets medlemmer har stillet hertil.

Spørgsmål til Kapitel 3. Ulvens biologi

Udbredelse og bestandsstørrelser i Europa

Vedr. Figur 5: DJ spørger om kilde til udsagnet om illegal jagt

DCE: Vores samarbejdspartnere i Tyskland, Senckenberg Institut og LUPUS instituttet har i samarbejde med de tyske myndigheder oprettet hjemmesiden dbb-wolf.de, hvor de nyeste data om ulveforekomster i Tyskland publiceres. Vi har korrekt citeret deres opgørelser af dødsårsager for tyske ulve, herunder dødsårsagen "illegal jagt". Der er ikke nærmere beskrivelser af kriterierne for kategorien "Illegal tötung".

Tætheder af ulve

DJ vil gerne have et kort over tætheder i Europa.

DCE: I Figur 3 er vist en oversigt over forekomsten af ulve i Europa. Vi har ikke yderligere kendskab til kort over tæthedsforekomster.

Fødebehov

DJ bemærker hertil at det er forvirrende at der tales om bestandstætheder målt på udbytte for Danmark, mens der tales om bestande for Polen.

Kan MST ikke få DCE til skrive dette afsnit lidt klarere?

DCE: Vi foreslår MST benytter denne formulering i den endelige forvaltningsplan:

Et forsigtigt regnestykke i forhold til ulves fødebehov af rådyr og kron dyr i Danmark kan se således ud:

En voksen ulv spiser ca. 1460 kg føde om året, ulvehvalpe det halve. Ulvens byttedyr består primært af voksne rådyr (50 % = 730 kg) og unge kron dyr (30 % = 438 kg). Dvs. at en voksen ulv i gennemsnit spiser 32 voksne rådyr (730kg/22,5kg) og 9 kron dyrkalve (438kg/47,5kg) om året. Med et territorium på gennemsnitligt 300 km² (vil en ulvflok på fire voksne og fire hvalpe have et årligt fødebehov på 172 rådyr og 54 kron dyrkalve (voksne ulve = 128 rådyr + 36 kron dyrkalve og ulvehvalpe = 64 rådyr + 18 kron dyrkalve). Årligt fødebehov for en ulvflok pr. 100 km² vil således være lig med 64 rådyr og 18 kron dyrkalve.

Der er ikke konkrete danske bestandsmål for kron dyr og rådyr at holde disse tal op imod, men bestanden af kron dyr og rådyr er med dette jagttryk steget markant inden for de seneste 50 år. Det samlede vildtudbytte af kron dyr er i perioden fra 1970 til nu steget fra omkring 1000 dyr årligt til knap 10.000 dyr, og udbyttet af rådyr er i samme periode steget fra godt 25.000 dyr til over 100.000 dyr (Asferg m.fl. 2016).

For Bialowieza skoven i det vestlige Polen har vi bestandsopgørelser, og omfanget af ulveføde, og her angives en prædation på 12% for kronvildt, 3% af

råvildt og 6% af vildsvin (Jedrzejewski m.fl. 2002) i et landskab, der indeholder flere kron dyr, færre rådyr og betydeligt flere vildsvin end under danske forhold.

Ulvens adfærd overfor hunde og mennesker

Adfærd i forhold til hunde

"I Sverige er det beregnet at i forhold til hvor mange timer man går på jagt, er det sjældent, at der sker angreb på hunde (Ekman 2010)". Kan DCE tjekke hvordan dette er gjort op?

DCE: Risikoen for ulveangreb på hunde er relativt lille, og når hunde angrebes, er det typisk i situationer, hvor de ikke er i følge med mennesker. De oprindelige opgørelser stammer fra publikationen 'Rovdjur og hundar' (Vilt-skadecenter 2007, Grimsö Forskningsstation, Sverige. I denne angives det, at der i Sverige i gennemsnit dræbes 0,26 hunde per ulv per år (data fra 2005). Yderligere er det i samme publikation estimeret, at sådanne angreb i gennemsnit sker ca. en gang for hver 9000 jagtdage i områder med revirhævdende ulve og ca. en gang for hver 5000 jagtdage i områder, hvor det lokale ulvepar har hvalpe.

Adfærd i forhold til mennesker

De seneste sager med angreb på børn i Kaukasus / Polen skal medtages.

DCE: Teksten og tal i Tabel 2 angiver de dokumenterede tal på tidspunktet for offentliggørelsen af notatet. Der er rapporteret to konkrete tilfælde af ulveangreb i hhv. Kaukasus og i Polen efter offentliggørelsen, men vi opdaterer principielt ikke vores tidligere notater med nye oplysninger. I en e-mail fra juni 2018 fra Dr. Sabina Nowak (The Association for Nature WOLF, Poland) var der tale om en et år gammel ung han med skadede klør og tænder og som udviste en usædvanlig adfærd med hyppige besøg ved bygninger beboet af mennesker. Det kan derfor ikke udelukkes, at der er tale om et fra fangenskab undsluppet individ. DCE er ikke bekendt med ulveangreb på mennesker i Kaukasus.

Adfærd af byttedyr ved tilstedeværelse af ulv

"Typisk vil store byttedyr ændre adfærd i områder med ulve, og derfor leve mere spredt." DJ spørger om dette gælder for rudedyr, og om der er kilde til dette udsagn.

DCE: Det allerede fremsendte notat angiver tre kilder (Laporte m.fl. 2010, Ripple & Beschta 2012) til dette udsagn. Disse kilder specificerer ikke hvorvidt dette gælder for rudedyr.

Spørgsmål til Kapitel 4. Menneskelige og samfundsmæssige aspekter af ulveforvaltningen i Danmark

Baggrund

MST beder om DCE's bemærkninger til L&F: Udfordringer for naturplejen og økologisk produktion skal nævnes her – det fremgår slet ikke af forvaltningsplanen at ulven kan have konsekvenser i den retning – ligesom forholdet til udegående og økologisk produktion heller ikke nævnes med et ord!

DCE: I princippet er alle mindre husdyr, der går ude, sårbare, hvorfor især fårehold er nævnt i teksten, uden hensyntagen til produktionsform. Naturpleje er særligt fremhævet, da flere af de hidtidige angreb netop er sket i forbindelse hermed. DCE finder derfor ikke grund til at ændre i teksten.

Ulven i et historisk landskabsmæssigt perspektiv

MST beder om DCE's bemærkninger til L&F's angivelser af regionernes egne befolkningstal.

DCE: Regionerne er en administrativ/politisk opdeling. De tal DCE benytter refererer til Danmarks Statistiks opgørelser af landsdele, hvor fx Vestjylland er en landsdel, der ikke optræder som region. Tallene er derfor ikke sammenlignelige.

Effekter for jordbruget

"Erfaringerne viser, at ved tilkomsten af ulve/flere ulve stiger angrebene i et område, men et til to år efter falder angrebene drastisk grundet etablering af afværgeforanstaltninger. Dette gør sig eksempelvis gældende Brandenburg, hvor man konstaterer, at de fleste skader på husdyr optræder det første år, der er ulve i et område (Land Brandenburg 2018)".

MST har på foranledning af Danmarks Jægerforbund, udbedt sig en mere specifik kilde end den angivne:

Land Brandenburg 2018. Nutztierschäden Land Brandenburg. Internetside. Land samt für Umwelt. <http://www.lfu.brandenburg.de/cms/detail.php/bb1.c.407130.de>

DCE har undersøgt referencen nærmere og vi medgiver, at referencen til Land Brandenburg 2018 kræver en implicit tolkning af den viste graf. Den oprindelige geografiske reference er Sacheriske Lausitz og den korrekte, og i notatet allerede anvendte litterære kilde, er:

Kluth, G. & Reinhardt, I. 2011. Mit Wolfen leben, Informationen für Jäger, Förster und Tierhalter in Sachsen und Brandenburg, Ministerium für Umwelt, Gesundheit und Verbraucherschutz, Potsdam.

På den baggrund fjernes referencen til Land Brandenburg 2018 og den pågældende sætning ændres til:

"Dette gør sig eksempelvis gældende i Sacheriske Lausitz, (Kluth og Reinhardt, 2011)".

Spørgsmål til Kapitel 6. Forvaltningsplan

Teksten i dette kapitel er udarbejdet af Miljøstyrelsen og DCE vil derfor kun besvare de forhold, hvor DCE er citeret eller henvist til.

Har DCE gjort sig overvejelser om, hvorvidt det at ulvehvalpene har søgt mod Tyskland faktisk er tegn på, at de ikke finder DK attraktivt at leve i? Det bør i hvert fald i dette afsnit nævnes, at ulvene er søgt ud af landet tilbage til større og bredere vidder.

DCE: Vi har ingen viden om årsagerne til at tre af de oprindeligt otte hvalpe nu befinder sig i Tyskland. Det ændrer ikke ved vores analyser af egnede levesteder for ulv i Danmark.

"I vores nabolande er det erfaringen, at man kan færdes sikkert i naturen, selvom der er ulve i nærheden, og det vurderer Aarhus Universitet også at være gældende i den danske natur, uanset at ulv opholder sig i området". MST beder DCE svare på hvilken baggrund der er for denne vurdering.

DCE: Det er DCE's vurdering at sammenholdes den europæiske og danske befolkningstæthed, fordelingen af ulve, forekomsten af møde mellem ulv og menneske og det tilhørende meget lave antal af episoder med problemulve, så er det fortsat sikkert at færdes i den danske natur, uanset at ulv opholder sig i området.